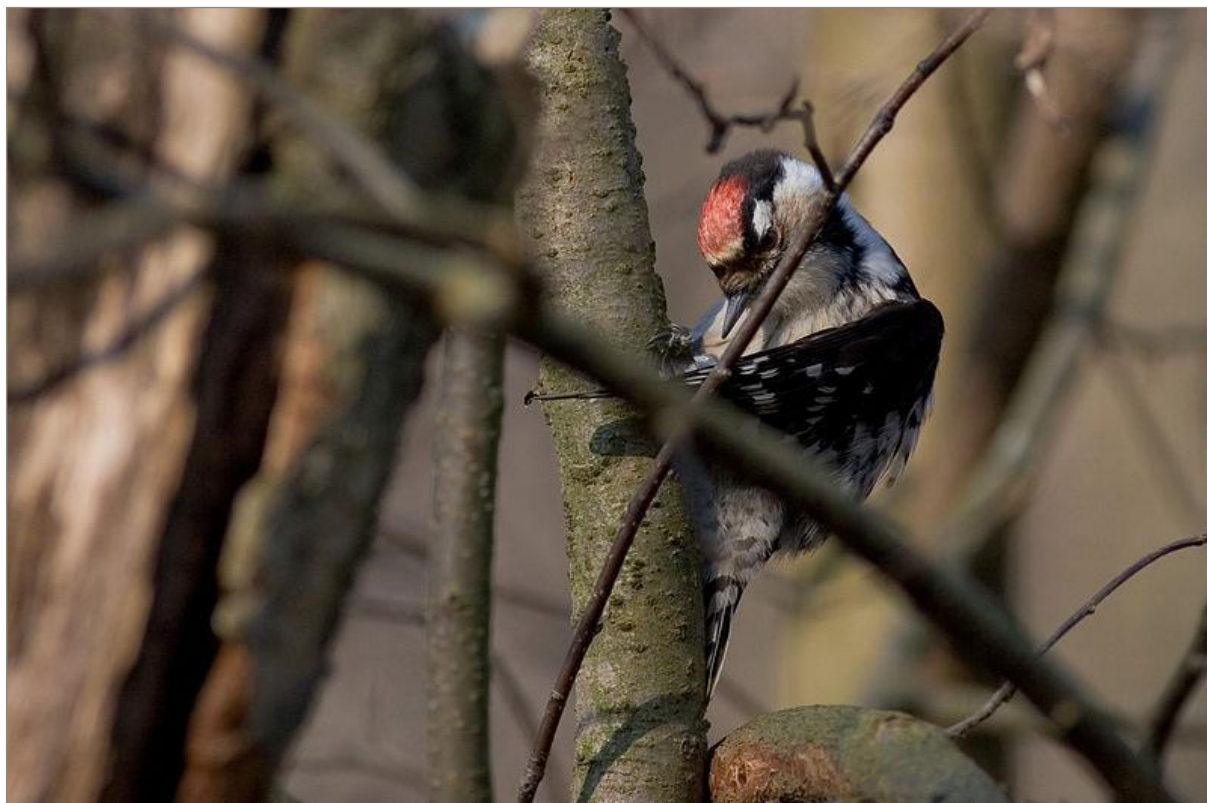




Artskyddsutredning för fåglar i centrala Nacka, Nacka kommun

OM RAPPORTEN:

Titel: Artskyddsutredning för fåglar i centrala Nacka, Nacka kommun

Version/datum: 2019-09-18.

Rapporten bör citeras såhär: Palmqvist, G. (2019). *Artskyddsutredning för fåglar i centrala Nacka, Nacka kommun*. Calluna AB.

Foton i rapporten: © Calluna AB där inget annat anges.

Omslag: Mindre hackspett. **Foto:** © Användare: Thermos / Wikimedia Commons / CC-BY-SA-2.5

OM UPPDRAGET:

Utfört av: Calluna AB (organisationsnummer: 556575-0675)
Adress huvudkontor: Linköpings slott, 582 28 Linköping
Hemsida: www.calluna.se
Telefon (växel): +46 13-12 25 75

På uppdrag av: Nacka kommun (Adress: Nacka kommun 131 81 Nacka)

Beställarens kontaktperson: Viveca Jansson (Nacka kommun)

Projektledare: Mova Hebert (Calluna AB)

Rapportförfattare: Gustav Palmqvist (Calluna AB)

Ansvarig utredare: Gustav Palmqvist (Calluna AB)

Inventering: Mova Hebert och Petter Andersson (Calluna AB)

Kartor: Gustav Palmqvist (Calluna AB)

GIS-ansvarig: Andreas Souropetsis (Calluna AB)

Kvalitetssäkring: Jakob Sörensen (Calluna AB)

Intern projektkod: MHT0161

Innehåll

Sammanfattning	4
1 Inledning	5
1.1 Uppdrag	5
1.2 Fåglar och artskyddsförordningen	5
2 Metod	6
2.1 Utredningsområde	6
2.2 Underlag till artskyddsutredningen	7
3 Resultat	9
3.1 Arter utan risk för förbud	9
3.2 Arter med risk för förbud	10
4 Områdesbeskrivningar och fågelförekomster	12
4.1 Ryssbergen och Östra Vikdalen	12
4.2 Birkaområdet	13
4.3 Järlahöjden	13
4.4 Mötesplats Nacka	13
4.5 Skönviksvägen	13
5 Artskyddsbedömningar	14
5.1 Duvhök	14
5.2 Gröngöling	14
5.3 Mindre hackspett	14
5.4 Spillkråka	18
6 Skyddsåtgärder	18
6.1 Ryssbergen och Östra Vikdalen – mindre hackspett	18
6.2 Skönviksvägen – mindre hackspett	19
Referenser	22
Bilaga 1: Fågelinventering 2019, Centrala Nacka och Nyckelviken	
Bilaga 2: Figurer från artskyddsutredningen i större format	

Sammanfattning

Detta är en artskyddsutredning för fåglar i centrala Nacka i Nacka kommun. Calluna har inventerat fåglar och bedömt bevarandestatus för förekommande fåglar. Även observationer från Analysportalen och tidigare inventeringar från Calluna, Ekologigruppen, Pro Natura, Stockholms Läns Landsting och ÅF har använts som källmaterial.

En rad detaljplaner är under framtagande i området. Detaljplanernas påverkan på förekommande fåglar har bedömts; hur bevarandestatus påverkas, om livsmiljöernas kontinuerliga ekologiska funktion upprätthålls, och huruvida detaljplanerna riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen eller ej. I de fall Calluna bedömt att förbud riskerar att utlösas, rekommenderas anpassningar och skyddsåtgärder, med syfte att undvika risk för förbud. Kartmaterial från Nacka kommun i form av detaljplanekartor, biotopkartor och föreslagna nya naturreservat har studerats i arbetet.

Följande detaljplaner har bedömts:

- Ryssbergen
- Östra Vikdalen
- Birkaområdet
- Järlahöjden
- Mötesplats Nacka
- Skönviksvägen

Först har arter som inte riskerar att utlösa förbud sällats bort. Arter som vi inte har kunnat utesluta direkt har vi bedömt mer utförligt.

Birkaområdet, Järlahöjden och Mötesplats Nacka bedöms inte riskera att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen för någon art.

Ryssbergens och Östra Vikdalens detaljplaner riskerar att utlösa förbud för mindre hackspett. För att undvika risk för att förbud utlöses, rekommenderar vi att planerna anpassas så att minst hälften (0,8 hektar) av de aktuella livsmiljöerna bevaras. Dessutom bör man genomföra skyddsåtgärder i form av gallring/röjning och skapande/tillförande av ny död ved i ett lämpligt närliggande skogsbestånd. Vi rekommenderar att samråda enligt 12 kap. 6 § miljöbalken med Länsstyrelsen.

Även detaljplanen för Skönviksvägen riskerar att utlösa förbud för mindre hackspett. Om skyddsåtgärder i form av gallring/röjning och skapande/tillförande av ny död ved i ett lämpligt närliggande skogsbestånd (på minst 1 ha) genomförs, kan förbud undvikas. Vi rekommenderar att samråda enligt 12 kap. 6 § miljöbalken med Länsstyrelsen.

1 Inledning

1.1 Uppdrag

Nacka kommun har tagit fram ett detaljplaneprogram och en strukturplan för omfattande utveckling av centrala Nacka. Inom ramarna för detta detaljplaneprogram tas flera nya detaljplaner fram och på flera håll föreslås naturmark tas i anspråk för ny bebyggelse och infrastruktur. Calluna AB fick i mars 2019 i uppdrag av Nacka kommun att inventera fåglar samt genomföra en artskyddsutredning för fåglar inom detta område. Artskyddsutredningen syftar till att bedöma påverkan på de prioriterade fågelarter som förekommer, och bedöma om de nya detaljplanerna riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen. Om förbud riskerar att utlösas, föreslås anpassningar i planerna och skyddsåtgärder för att undvika att förbud utlöses.

1.2 Fåglar och artskyddsförordningen

Alla vilt förekommande fåglar är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen. Fastän alla arter formellt omfattas av skydd, ska enligt Naturvårdsverket (2009) följande fågelarter prioriteras:

- Rödlistade enligt den senaste nationella rödlistan (Gärdenfors, 2015).
- Upptagna i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv (samma arter som är markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1).
- Har minskat med 50% eller mer under åren 1975–2005 enligt Svensk häckfågeltaxering.

Enligt 4 § artskyddsförordningen är det förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantingsområden eller viloplats.

Med avsiktligt avses att en verksamhetsutövare är medveten om konsekvenserna, men genomför handlingarna ändå. Skyddet gäller även då syftet med verksamheten inte är att fånga, döda, störa etc., som t.ex. detaljplaner eller exploateringsprojekt.

Då syftet med en verksamhet inte är att fånga, döda, störa etc., utlöses inte förbud automatiskt för påverkan på enstaka individer. Utan för att förbud ska utlösas, ska en verksamhet nå upp till en sådan nivå av påverkan, att den försvårar upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus för arten. Alternativt, att verksamheten försämrar artens bevarandestatus eller möjlighet att nå gynnsam bevarandestatus. Bedömningen av påverkan på bevarandestatus görs på lokal, regional och nationell nivå. Bevarandestatus får inte försämras på någon geografisk nivå.

4 § 4 punkten artskyddsförordningen ger skydd åt livsmiljöer (d.v.s. de miljöer som en art behöver för alla sina behov till exempel vilo-, reproduktions-, födosöks- och övervintringsplatser) och gäller oavsett avsiktlighet. Skyddet gäller alltid, även då djuren inte befinner sig där, så länge livsmiljöerna håller en viss kvalitet och nyttjas regelbundet. Fodosöksområden nämns inte i lagtexten men kan ofta, beroende på art, ingå i definitionen för fortplantningsområde och/eller viloplats. Livsmiljöerna definieras för varje art för sig. För att avgöra var gränsen går för skada på en livsmiljö, bedöms påverkan på den kontinuerliga ekologiska funktionen för de skyddade arter som nyttjar livsmiljön. Om de ekologiska funktioner som de skyddade arterna behöver upprätthålls kontinuerligt, d.v.s. förblir samma innan, under tiden och efter genomförda åtgärder, nås aldrig gränsen för skada.

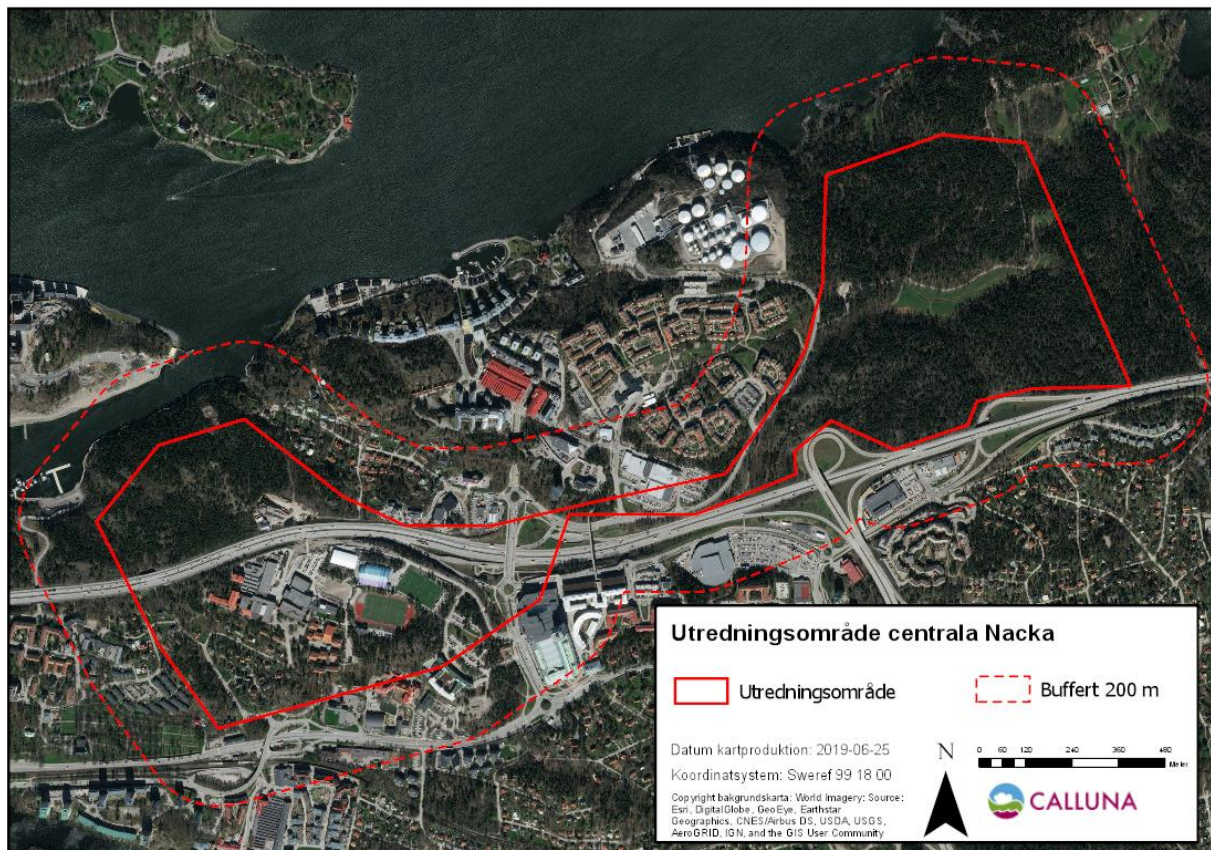
Dispens från 4 § går att söka enligt 14 §, men kraven för att bevilja dispens är stränga. Tre krav ska uppnås: det får inte finnas någon annan lämplig lösning, bevarandestatus får inte påverkas negativt, och det måste finnas ett särskilt skäl. Detaljplaner för bostäder är som regel inte ett särskilt skäl, och dispens är därför i princip omöjligt att få. Om förbud riskerar att utlösas, är vägen framåt för detaljplaneprojekt att *undvika att utlösa förbud*. Detta görs genom att se över lokaliseringen, genom anpassningar i planen och skyddsåtgärder.

2 Metod

2.1 Utredningsområde

Utredningsområdet har definierats av Nacka kommun, och innefattar en stor del av centrala Nacka, se figur 1. Utredningsområdet är timglasformat. En stor del av Ryssbergen ingår, liksom Vikdalen, Birkaområdet och Järlahöjden. Därefter smalnar utredningsområdet av kring Nacka Trafikplats, fortsätter österut och blir större igen vid Skönviksvägen och Nyckelvikens naturreservat.

Fåglar är rörliga och många arter har stora hemområden. En art som observeras strax utanför ett planområde kan ändå vara ytterst relevant för en artskyddsbedömning. För att fånga in så många fågelförekomster som möjligt som kan vara relevanta, utvidgades utredningsområdet med en 200 meters buffert. Vid Analysportalsutdraget (se nedan) användes den 200 meter utvidgade arealen. Vid inventeringen (bilaga 1) låg fokus på utredningsområdet men inventerarna gick ut i buffertzonen då och då.



Figur 1. Inventeringsområde (bilaga 1) och utredningsområde i denna artskyddsutredning.

2.2 Underlag till artskyddsutredningen

För att bedöma vilka fågelarter som förekommer har Calluna AB under vår och försommar 2019 genomfört en heltäckande fågelinventering (bilaga 1). Ett uttag har också gjorts från ArtDatabankens Analysportalen den 2019-03-12, med alla observationer av prioriterade fågelarter mellan 1999–2019, inklusive skyddsklassade observationer.

Artlistan från Analysportalen genomgick först en första granskning och sällning. Då rapportören angett "Nacka" som lokal i Artportalen, hamnar punkten i utredningsområdet. Många av dessa observationer är dock i själva verket gjorda utanför utredningsområdet, vilket ofta framgår av observationens kommentar. Men ibland går inte observationens geografiska plats att bestämma. Irrelevanta eller allt för osäkra observationer uteslöts ur utredningen.

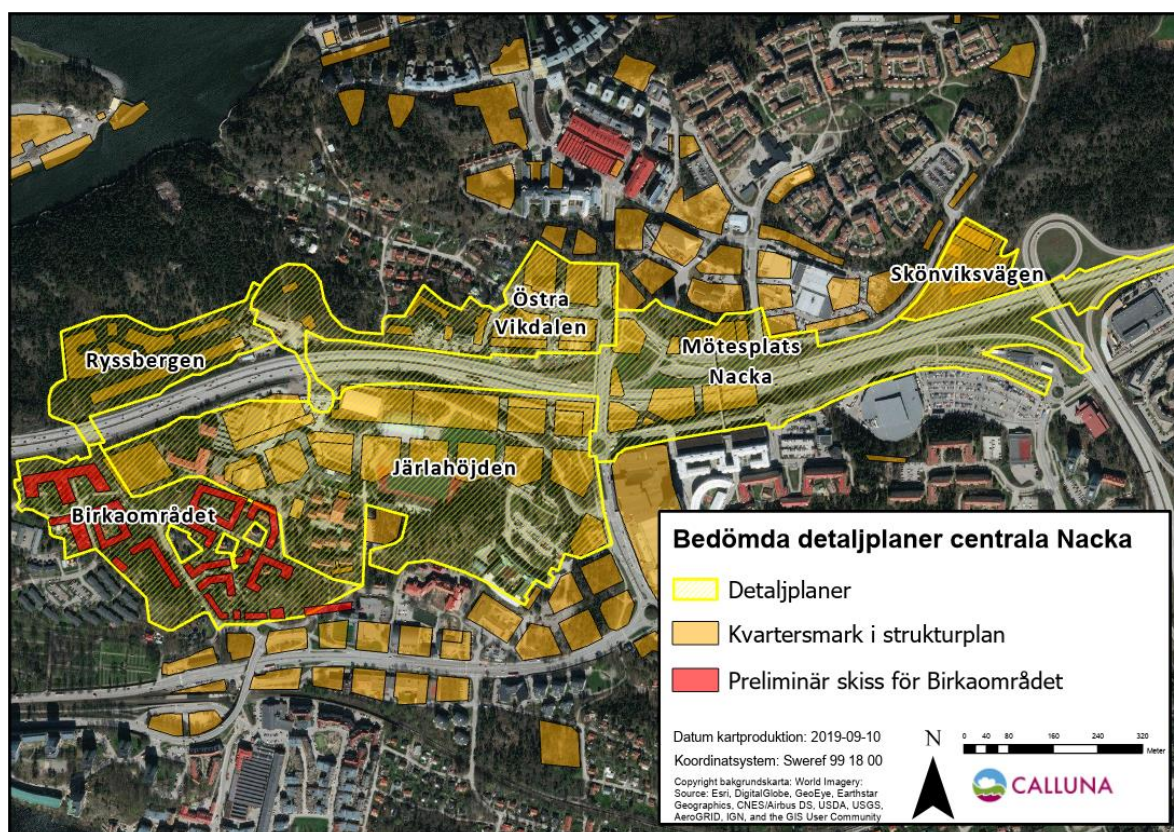
Vidare har tidigare genomförda inventeringar och utredningar i området studerats (Calluna, 2017, 2018; Ekologigruppen, 2018; Pro Natura 2008, 2019; SLL, 2016; ÅF, 2018).

För bedömning av påverkan har kartmaterial från Nacka kommun studerats. Framförallt den senaste versionen av strukturplan för centrala Nacka (se figur 2), men även samråds- och granskningsversioner av detaljplanekartor för området, biotopkartor och preliminära avgränsningar av planerade nya naturreservat (se figur 3). För Birkaområdet finns ingen information i strukturplanen, men med en preliminär skiss som tagits fram av de fastighetsägare i Birka som deltar i projektet, kunde vi ändå bilda en uppfattning om områdets möjliga utveckling. Bedömningen är baserad på dessa preliminära illustrationer (figur 2).

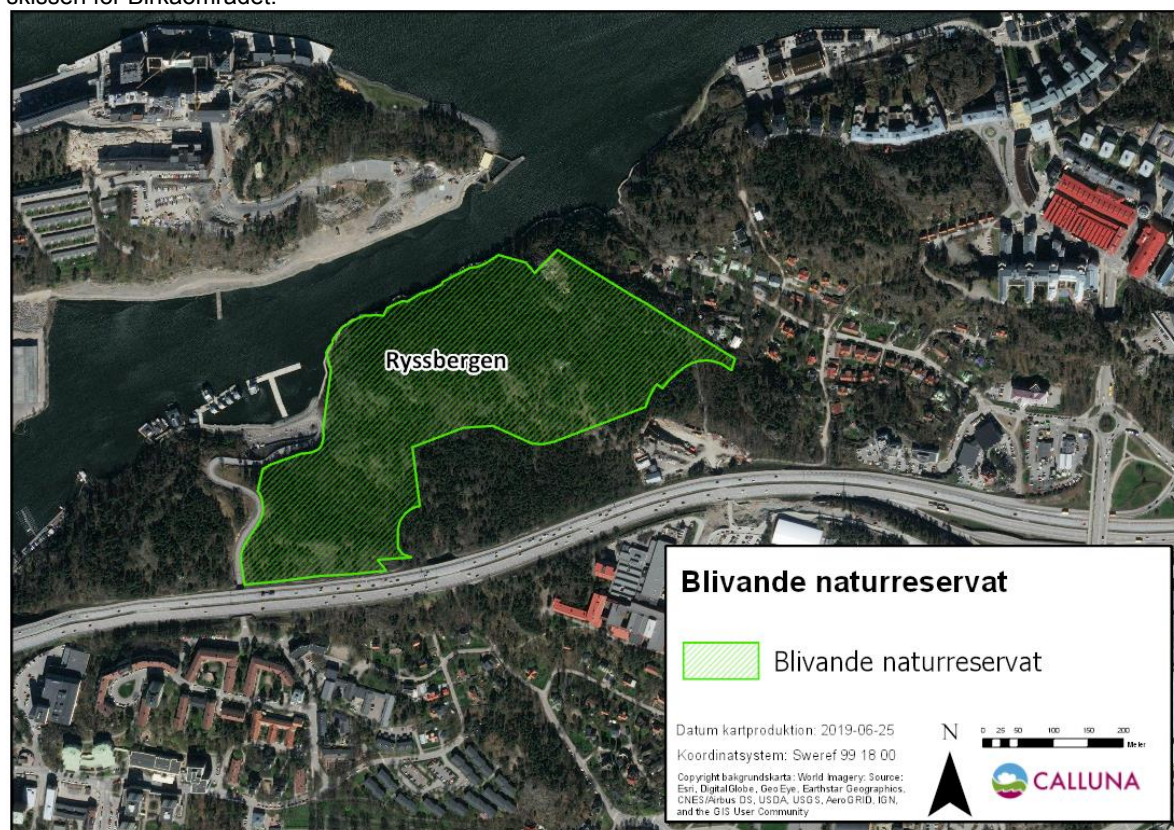
Detaljplanerna i området är i olika skeden. För vissa finns bara yttergränser och ingen uppdelning i markanvändning ännu, medan andra planer har genomgått samråd eller granskning. För ett par finns inte ens ett start-PM utan endast detaljplaneprogrammet och strukturplanen för centrala Nacka. Då endast yttergränser för detaljplanerna finns har vi använt strukturplanen som indikation på hur markanvändningen kommer planläggas, medan i de fall detaljplanekarta finns har markanvändningen studerats i detalj. Endast detaljplaner inom utredningsområdet (exklusive bufferten) har inkluderats i utredningen. Enstaka kvarter i strukturplanen går inte att knyta till någon specifik detaljplan. Dessa kvarter har för utredningens skull förts över till Järlahöjdens respektive Mötesplats Nackas detaljplaner.

Följande detaljplaner har inkluderats i utredningen (se figur 2):

- Ryssbergen
- Östra Vikdalen
- Birkaområdet
- Järlahöjden
- Mötesplats Nacka
- Skönviksvägen



Figur 2. Bedömda detaljplaner i centrala Nacka och planerad utveckling enligt strukturplanen och den preliminära skissen för Birkaområdet.



Figur 3. Preliminär gräns till planerat naturreservat som är relevant för denna utredning.

3 Resultat

3.1 Arter utan risk för förbud

Risk för att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses, kan snabbt uteslutas för relativt många arter. Det kan t.ex. bero på att arterna har så pass stora populationer att risk för negativ påverkan på bevarandestatus enkelt kan uteslutas, det kan bero på att inga livsmiljöer tas i anspråk i någon plan, eller att förekomst inte kan beläggas. Dessa arter och sammanfattade bedömningar presenteras nedan i tabell 1–2. Arterna i tabell 1–2 är en sammanslagning av Callunas inventering 2019 (bilaga 1) och data från Analysportalen.

För mer information om arterna rekommenderas ArtDatabankens <http://artfakta.se>.

Tabell 1. Förklaringar till bedömningarna i tabell 2.

Kort bedömning	Förklaring
Stor population	Artens population är så stor att Calluna bedömer att det inte finns någon risk att några av utredningens detaljplaner försämrar bevarandestatus eller orsakar att kontinuerlig ekologisk funktion inte kan upprätthållas för artens livsmiljöer.
En enda observation	Arten har bara en enda registrerad observation i området mellan 1999–2019 i Analysportalen. Med så lite data kan vi inte dra slutsatsen att arten har en population i området.
Förbiflygande	Arten har bara observerats som förbiflygande i Analysportalen eller i Callunas inventering (bilaga 1). Arten bedöms inte ha några viktiga livsmiljöer i området som den nyttjar regelbundet. Calluna bedömer att det inte finns någon risk att några av utredningens detaljplaner försämrar bevarandestatus eller orsakar att kontinuerlig ekologisk funktion inte kan upprätthållas för artens livsmiljöer.
Ingen livsmiljö tas i anspråk	Inga livsmiljöer för arten bedöms finnas i några detaljplaneområden i utredningen. Calluna bedömer att det inte finns någon risk att några av utredningens detaljplaner försämrar bevarandestatus eller orsakar att kontinuerlig ekologisk funktion inte kan upprätthållas för artens livsmiljöer.
Tillfällig gäst	Arten har bara observerats någon enstaka gång och bedöms ha varit en tillfällig gäst. Arten bedöms inte ha en population i området.

Tabell 2. Fågelarter utan risk att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen. Då kolumnen Förekomst är tom är arten spridd i hela utredningsområdet.

Art	Förekomst	Bedömning
Bergfink	Birkaområdet (Nacka kyrka)	En enda observation. Stor population.
Buskskvätta	Skönviksvägen (Skvaltán)	Stor population.
Domherre		Stor population.
Fjällvråk	Skönviksvägen (Skvaltán)	En enda observation. Tillfällig gäst.
Grå flugsnappare		Stor population.
Gråsparv		Stor population.
Gråtrut		Förbiflygande.
Havsörn		Förbiflygande.

Art	Förekomst	Bedömning
Hussvala	Järlahöjden	En enda observation. Stor population.
Järnsparv	Nyckelviken	Stor population.
Kråka		Stor population.
Kungsfågel		Stor population.
Rödstjärt		Stor population.
Silltrut		Ingen livsmiljö tas i anspråk.
Skrattmås		Stor population.
Skräntärna	Skönviksvägen (Skvaltan)	En enda observation. Förbiflygande.
Stare		Stor population.
Sånglärka	Järlahöjden	En enda observation. Stor population.
Sångsvan	Ryssbergen	En enda observation. Förbiflygande.
Tofsvipa	Järlahöjden	En enda observation. Förbiflygande.
Tornseglare		Stor population.
Trädpiplärka	Nyckelviken	Stor population.
Trana	Järlahöjden	En enda observation. Förbiflygande.
Vitkindad gås	Nyckelviken	Ingen livsmiljö tas i anspråk.

3.2 Arter med risk för förbud

För sammanlagt fyra arter bedömdes att en mer utförlig utredning behövdes för att komma fram till om förbud riskerar att utlösas eller ej. Dessa arter sammanfattas nedan i tabell 3 och beskrivs därefter kortfattat (fakta om arterna är hämtat från ArtDatabanken (2019b)). Förekomst, påverkan och bedömningar redogörs för i efterföljande kapitel.

Tabell 3. Arter som riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen. Förkortningar: C (bilaga 1), AP (Analysportalen), FD (Fågeldirektivets bilaga 1), M (Minskande med 50 % eller mer under 1975-2005).

Art	Källa	Rödlistan 2015	FD	M
Duvhök	AP	NT		
Gröngöling	AP	NT		x
Mindre hackspett	AP	NT		
Spillkråka	AP, Calluna (2017), Ekologigruppen (2018)	NT	x	

3.2.1. Duvhök

Duvhöken är en medelstor rovfågel som jagar bl.a. duvor, trastar och kråkfåglar. De föredrar stora bestånd av gammal barrskog, och bygger oftast boet i en gammal gran. Samtidigt behöver de inslag av öppna marker, då de jagar genom att lurpassa i skogsbrynet och slå bytet på den öppna marken. Större parker och grönområden i tätorter kan ofta vara gynnsamma miljöer, tack vare god födotillgång. Duvhök födosöker över mycket stora ytor, upp till 60 kvadratkilometer, vilket motsvarar ungefär halva Nacka kommuns landyta.

Duvhök är rödlistad som nära hotad (NT), p.g.a. en stadig minskning över tid. Minskningen beror mest troligt på att kvalitativa livsmiljöer blir ovanligare i landskapet p.g.a. det moderna skogsbruket. Eftersom den är rödlistad är bevarandestatus inte gynnsam på nationell nivå. Nationellt uppskattas det finnas 7600 häckande par och 150 (vilket motsvarar 2 %) i Stockholms län (Ottosson m.fl., 2012). Duvhöken är spridd i hela landet och Stockholms län är cirka 1,6 % av rikets yta. Koncentrationen av duvhökar i Stockholms län skiljer sig inte nämnvärt från riket, varför slutsatsen blir att regional bevarandestatus är densamma som nationell, d.v.s. ej gynnsam. På lokal nivå är populationen okänd. Calluna bedömer att Nacka kan antas vara en ganska genomsnittlig kommun i Stockholms län sett ur duvhökens perspektiv, och att koncentrationen bör vara ungefär samma som på regional och nationell nivå. Möjligen kan koncentrationen vara något högre tack vare god födotillgång nära bostadsområden. Men sannolikt är häckningsmiljöer en begränsande faktor i Nacka, då gammal granskog är ovanligt. Calluna bedömer duvhökens lokala bevarandestatus i Nacka som ej gynnsam.

3.2.2. Gröngöling

Gröngöling är en stor hackspett som häckar nästan uteslutande i södra Sverige och föredrar variationsrika kulturlandskap, öppna marker med inslag av dungar av lövskog eller blandskog med stort lövinslag och trädklädda betesmarker, åkerholmar, alléer med mera. I Nacka kommun är sådana kulturlandskap ovanliga. Men gröngölingen kan också trivas i löv- och blandskog, så länge det finns öppningar i skogen i form av hyggen eller hållmarker (Svensson m.fl., 1999).

De är specialister på att jaga myror och använder stora områden för födosök, mellan 200-500 hektar. De undviker rena barrskogar och häckar i bohål som de hackar ut i grova svampangripna lövträd, oftast asp.

Gröngölingen är rödlistad som nära hotad (NT) p.g.a. en stadig minskning över tid. Eftersom den är rödlistad är bevarandestatus inte gynnsam på nationell nivå. Nationellt uppskattas det finnas 18 000 häckande par och 1300 i Stockholms län (Ottosson m.fl., 2012). Stockholms län motsvarar ungefär 3,2 % av gröngölingens utbredningsområde, men cirka 7 % av populationen bedöms finnas i länet (Ottosson m.fl., 2012). Därför bedömer Calluna bevarandestatus som gynnsam på regional nivå. Nacka kommuns landskap är dock inte optimalt för gröngöling, och i artportalen varierar antalet fynd mellan 1–6 (trolig eller säker häckning) per år de senaste 15 åren. Calluna bedömer gröngölingens lokala bevarandestatus i Nacka som ej gynnsam.

3.2.3. Mindre hackspett

Mindre hackspett behöver lövskog eller blandskog med stort lövinslag, som är så pass tät och gammal att den börjat självgallras. D.v.s. att grenar eller hela träd dör p.g.a. den hårda konkurrensen mellan träden. Den födosöker efter insekter i död lövved och hackar ut bohål i döda lövträd. Strand- och sumpskogar med klibbal är typiska miljöer, liksom slutna, flerskiktade skogar med stort inslag av asp, björk, lönn, ask, ek m.m.

Mindre hackspett behöver stora arealer habitat och har stora revir. För att häcka framgångsrikt behöver ett par cirka 40 hektar äldre lövdominerad skog, inom ett område på upp till 200 hektar. Mindre hackspett är rödlistad som nära hotad (NT) p.g.a. en stadig minskning över längre tid. Eftersom den är rödlistad är bevarandestatus inte gynnsam på nationell nivå. Nationellt uppskattas det finnas 7000 häckande par och 220 (vilket motsvarar 3 %) i Stockholms län (Ottosson m.fl., 2012). Den mindre hackspetten är spridd i hela landet, och Stockholms län är cirka 1,6 % av rikets yta. Skattningarna i Ottosson m.fl. (2012) är ganska grova och skillnaden i koncentration bedöms vara inom felmarginalen. Koncentrationen av mindre hackspett i Stockholms län bedöms alltså inte skilja sig signifikant från riket, varför slutsatsen blir att regional bevarandestatus är densamma som nationell, d.v.s. ej gynnsam. Mindre hackspettens livsmiljöer är ovanliga i Nacka kommun, och i artportalen varierar antalet

fynd mellan 1–4 (trolig eller säker häckning) per år de senaste 15 åren. Calluna bedömer mindre hackspetts lokala bevarandestatus i Nacka som ej gynnsam.

3.2.4. Spillkråka

Spillkråka är vår största hackspettsart, och lever i många typer av skog. Den föredrar dock variationsrik blandskog med gott om gamla träd och död ved. Födan utgörs av vedlevande insekter, myror m.m. Den hackar oftast ut bohål i asp eller tall. Spillkråkan födosöker över stora arealer, ungefär 400-1000 hektar beroende på landskapets sammansättning.

Spillkråkan är upptagen i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv. Den var länge klassad som livskraftig, men har p.g.a. en negativ trend som hållit i sig under de senaste 15 åren, rödlistats som nära hotad (NT). Eftersom den är rödlistad är bevarandestatus inte gynnsam på nationell nivå. Nationellt uppskattas det finnas 29 000 häckande par och 700 i Stockholms län (vilket motsvarar 2 %) i Stockholms län (Ottosson m.fl., 2012). Spillkråkan är spridd i hela landet och Stockholms län är cirka 1,6 % av rikets yta. Koncentrationen av spillkråkor i Stockholms län skiljer sig inte nämnvärt från riket, varför slutsatsen blir att regional bevarandestatus är densamma som nationell, d.v.s. ej gynnsam. Calluna bedömer att Nacka kan antas vara en ganska genomsnittlig kommun i Stockholms län sett ur spillkråkans perspektiv, och att koncentrationen bör vara ungefär samma som på regional och nationell nivå. Möjligen är koncentrationerna något lägre i Nacka p.g.a. att tätheten av Spillkråkor generellt är låg i mager tallskog (Ottosson m.fl., 2012), som är en dominerande skogstyp i Nacka. Calluna bedömer spillkråkans lokala bevarandestatus i Nacka som ej gynnsam.

4 Områdesbeskrivningar och fågelförekomster

Den dominerande naturtypen i utredningsområdet är tallskog. Landskapet är starkt kuperat, ofta med hållmarkstallskogar på höjderna. Inslaget av ek är stort, särskilt i sluttningarna och några områden domineras av ek. Inslag av blandade lövträd förekommer på sina håll, som björk, lönn, rönn, fågelbär och hassel. Träden är påfallande ofta gamla och senvuxna, särskilt tallarna och ekarna, och det finns god tillgång på död ved i flera områden. Utredningsområdet innehåller mycket bebyggelse och infrastruktur, och naturområdena är ofta små till ytan. Ryssbergen och Nyckelviken är de enda större sammanhängande naturområdena.

Nedan beskrivs respektive område mer detaljerat, och observationer av fåglar som riskerar att utlösa förbud (se rubrik 3.2.) beskrivs för respektive område.

4.1 Ryssbergen och Östra Vikdalen

Pro Natura (2008) och Calluna (2017) har inventerat naturvärdesträd och naturvärden i Ryssbergen. Området har mycket höga naturvärden. En stor del av området klassades som naturvärdesklass 1 (högsta naturvärde). I princip all resterande mark i Ryssbergen klassades som klass 2 (høgt naturvärde) eller 3 (påtagligt naturvärde) och en stor mängd naturvårdsarter hittades. Ryssbergen karaktäriseras av gammal tallskog med riklig mängd död ved. Inslag av gammal och död ek finns också samt enstaka områden med ädel- och triviallövskog.

Området öster om Vikdalen, mellan Vikdalsvägen och Tändkulevägen karaktäriseras av ek- och tallskog i bergig och blockig, brant sluttande terräng. Området inventerades av Calluna (2018) och har naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde).

I Ryssbergen finns rikligt med spår av födosök från spillkråka (Calluna, 2017). Spillkråka har även registrerats i Analysportalen i Ryssbergen.

I Analysportalen finns grüngöling och duvhök observerade i Vikdalen.

Det finns flera observationer av mindre hackspett från området i Analysportalen. Både i Ryssbergen, Vikdalen, längs Svindersvikens stränder, på Finnberget och Henriksdalsberget samt i Finntorp. Vissa av dessa observationer är utanför utredningsområdet, men mindre hackspett har stora hemområden och observationerna är därför ändå relevanta för att belägga att mindre hackspett finns i området.

4.2 Birkaområdet

I Birkaområdet har Pro Natura (2019) genomfört en naturvärdesinventering. I planens västra del finns det största naturområdet, en ek- och tallskog med naturvärdesklass 2 (høgt naturvärde). Det finns även mindre hållmarker och barrblandskogsbestånd med naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) och 4 (visst naturvärde).

En duvhök har observerats i Analysportalen vid Nacka kyrka, strax sydväst om planområdet. Pro Natura (2019) noterade bohål av hackspett i tallar i område 3 och 4 i sin naturvärdesinventering (sydöst och nordöst i planområdet). Pro Natura kunde dock inte avgöra vilken hackspettsart, men de bedömde att det skulle kunna vara spillkråka och/eller grøngöling. Eftersom grøngöling häckar i lövträd (ArtDatabanken, 2019), är det osannolikt att det skulle röra sig om grøngöling. Calluna bedömer att det skulle kunna vara spillkråka eller större hackspett.

4.3 Järlahöjden

Inventerades av Ekologigruppen (2018) och präglas av gammal tallskog, med inslag av ek och även enstaka bestånd som domineras av ek. Många områden har naturvärdesklass 2 (høgt naturvärde) och 3 (påtagligt naturvärde).

Flera observationer av förbiflygande duvhök har gjorts i området, i Analysportalen. Kring Järla skola finns även två observationer i analysportalen av mindre hackspett.

Spillkråka observerades av Ekologigruppen (2018) strax söder om planområdet.

Ekologigruppen (2018) nämner också att grøngöling observerats i Artportalen. Calluna anser dock att de observationerna är allt för osäkra att inkluderas i utredningen, p.g.a. dålig geografisk noggrannhet i Artportalen.

4.4 Mötesplats Nacka

I en naturvärdesinventering av ÅF (2018) bedömdes skogen kring och nedanför Jarlabergs vattentorn ha naturvärdesklass 2 (høgt naturvärde) och 3 (påtagligt naturvärde). Skogen domineras av tall och ek med bitvis rikligt med død ved. ÅF (2018) beskriver också en hållmarkstallskog inklämd mellan väg 222 och Skønviksvägen och en triviallövskog i väster som egentligen ligger i Östra Vikdalens detaljplan, båda med naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde). Samma triviallövskog inventerades också i Callunas (2017) inventering av Ryssbergen.

ÅF (2018) skriver att spillkråka observerats i området vid vattentornet enligt Artportalen. Calluna har dock inte kunnat bekräfta den uppgiften, och bedömer därmed att observationen är för osäker för att inkluderas i utredningen.

4.5 Skønviksvägen

Vid Stockholms Läns Landstings naturvärdesinventering inför tunnelbaneutbyggnaden till Nacka (SLL, 2016), inventerades detaljplaneområdet Skønviksvägen. Det klassades då som naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde). Området består av två separata höjder med

hällmarkstallskog, och blandskog i svackan emellan. Död ved finns spritt i området i olika former, bitvis rikligt.

Inga fåglar finns beskrivna i området av SLL (2016). Duvhök har observerats vid Skvaltån (strax söder om planområdet), samt i Nyckelvikens naturreservat i Analysportalen. Nyckelvikens naturreservat ligger precis nordost om planområdet. Det finns även flera observationer i Analysportalen av spillkråka, gröngöling och mindre hackspett i Nyckelvikens naturreservat.

5 Artskyddsbedömningar

5.1 Duvhök

Duvhök observerades inte i Callunas inventering (bilaga 1). Flera observationer av arten finns dock i Analysportalen, spritt över hela utredningsområdet. Den har setts vid södra delen av Birkaområdets och Järlahöjdens detaljplaner, samt i Nyckelviken och Vikdalen.

Det finns ingen indikation på att duvhök häckar inom utredningsområdet, men den födosöker sannolikt då och då spritt i utredningsområdet. Duvhök födosöker över enorma arealer, upp till 60 kvadratkilometer, vilket motsvarar ungefär halva Nacka kommuns landyta.

En del potentiella födosöksområden för duvhök kommer ianspråkta i områdets detaljplaner. Men Calluna bedömer att landskapet i stort fortfarande hyser tillräckliga arealer födosöksområden för duvhök, för att livsmiljöernas kontinuerliga ekologiska funktion ska upprätthållas. Calluna bedömer inte att områdets detaljplaner försämrar duvhökens bevarandestatus varken lokalt, regionalt eller nationellt. Calluna bedömer inte att det föreligger någon risk att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses för duvhök.

5.2 Gröngöling

Gröngöling observerades inte i Callunas inventering (bilaga 1). Den har observerats i Nyckelviken och Vikdalen i Analysportalen. Det finns ingen indikation på att gröngöling häckar inom utredningsområdet, men den födosöker sannolikt då och då spritt i utredningsområdet. Gröngöling födosöker över stora arealer, ungefär 200-500 hektar.

En del potentiella födosöksområden för gröngöling kommer att ianspråkta i områdets detaljplaner. Men Calluna bedömer att landskapet i stort fortfarande hyser tillräckliga arealer födosöksområden för gröngöling, för att livsmiljöernas kontinuerliga ekologiska funktion ska upprätthållas. Calluna bedömer inte att områdets detaljplaner försämrar gröngölingens bevarandestatus varken lokalt, regionalt eller nationellt. Calluna bedömer inte att det föreligger någon risk att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses för gröngöling.

5.3 Mindre hackspett

Mindre hackspett observerades inte i inventeringen (bilaga 1). Den har dock observerats i Analysportalen på flera ställen: Ryssbergen, Vikdalen, vid Svindersviken, Finnberget, Henriksdal, Finntorp samt i Nyckelvikens naturreservat och vid Järla skola.

Det finns ingen säker indikation på att mindre hackspett häckar inom utredningsområdet. Men mindre hackspett har stora födosöksområden och det är troligt att den rör sig genom området och födosöker i de lämpliga lövskogsbestånd som finns. Mindre hackspett behöver 40 hektar äldre lövdominerad skog inom ett hemområde på upp till 200 hektar för att kunna häcka framgångsrikt (ArtDatabanken, 2019b). Med tanke på observationernas spridning och hur landskapet ser ut, bedömer vi att det sannolikt rör sig om två separata hemområden: ett i skogsområdena runt Svindersviken och ett i Nyckelvikens naturreservat med omgivningar. Exakt

hur hemområdena ser ut geografiskt går inte att fastslå, men se figur 4-5 nedan för hur vi bedömer att hemområdena ungefär skulle kunna se ut. Figur 4-5 visar också lövdominerad skog enligt Nacka kommuns biotopdatabas. I Svindersvikens hemområde (figur 4) finns cirka 39,5 hektar lövdominerad skog, och i Nyckelvikens hemområde (figur 5) finns cirka 41 hektar. All lövdominerad skog i figur 4-5 utgör dock inte gynnsamma livsmiljöer för mindre hackspett. I figurerna har vi inte tagit hänsyn till skogens ålder eller förekomst av död ved. Slutsatsen är för båda hemområdena att tillräckliga arealer med kvalitativa livsmiljöer saknas. Förutsättningarna är dåliga för områdets mindre hackspettar. Populationen bedöms vara liten och bevarandestatus för mindre hackspett bedöms inte vara gynnsam inom utredningsområdet. När populationen är liten och bevarandestatus är ogynnsam, är varje enskild livsmiljö viktig för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion för arten i området.

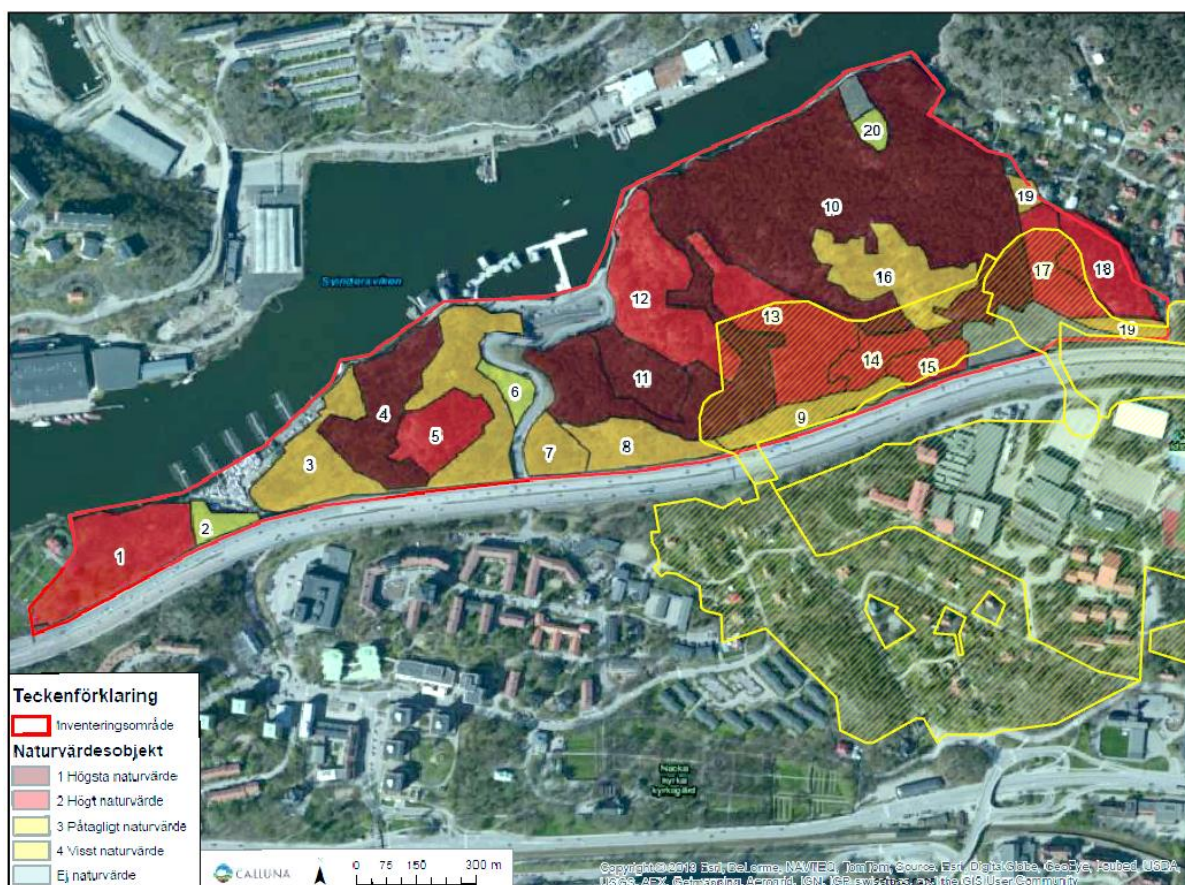


Figur 4-5. Möjliga hemområden för mindre hackspett och möjliga livsmiljöer.

Inom Birkaområdets, Järlahöjdens och Mötesplats Nackas detaljplaneområden bedöms inga skogsbestånd som är särskilt gynnsamma för den mindre hackspetten finnas. Det är möjligt att den besöker områdena ibland och födosöker vid enstaka träd, men skogsbestånden i dessa områden bedöms inte vara några viktiga områden för den mindre hackspetten. Calluna bedömer att dessa detaljplaner inte påverkar livsmiljöernas kontinuerliga ekologiska funktion, eller försämrar den mindre hackspetten bevarandestatus. Calluna bedömer inte att förbud enligt artskyddsförordningen riskerar att utlösas för dessa detaljplaner.

Inom Skönviksvägens detaljplaneområde finns blandskog och en mindre alsumpskog enligt SLL (2016), som bitvis innehåller rikligt med död ved. Arealen framgår inte, då sumpskogen ingår i ett större naturvärdesobjekt. Mindre hackspett har observerats flertalet gånger i Nyckelvikens naturreservat, som ligger precis intill. Det är troligt att mindre hackspett besöker området ibland för födosök. Calluna bedömer att exploateringen av bland- och sumpskogen riskerar att utlösa förbud enligt 4 § 4 p. artskyddsförordningen för mindre hackspett. Skyddsåtgärder föreslås i kapitel 6.

Inom Ryssbergens och Östra Vikdalens detaljplaneområden, finns flera skogsbestånd som är troliga födosöksområden för mindre hackspett (Calluna, 2017). Naturvärdesobjekt 1, 4, vissa delar av objekt 10 samt 11, 14, 17 och 19 bedöms kunna utgöra lämpliga födosöksområden för mindre hackspett. Särskilt naturvärdesobjekt 14 och 17, som är sumpskogar, bedöms gynnsamma. Dessa två naturvärdesobjekt, samt naturvärdesobjekt 19, ianspråkats och exploateras nästan helt av Ryssbergens och Östra Vikdalens detaljplaner. Se figur 6. Calluna bedömer att exploateringen av dessa skogsbestånd riskerar att utlösa förbud enligt 4 § 4 p. artskyddsförordningen för mindre hackspett. Skyddsåtgärder föreslås i kapitel 6.



Figur 6. Utsnitt ur Callunas (2017) naturvärdesinventering av Ryssbergen, och detaljplanerna i denna utredning.

5.4 Spillkråka

Spillkråka observerades inte i inventeringen (bilaga 1). Spår efter födosök av spillkråka har däremot observerats på flera plater i Ryssbergen av Calluna (2017). Den har även observerats i Ryssbergen och Nyckelviken i Analysportalen. Det finns ingen säker indikation på att spillkråka häckar inom utredningsområdet, men den födosöker sannolikt då och då spritt i utredningsområdet. Spillkråka födosöker över mycket stora arealer, ungefär 400-1000 hektar.

En del potentiella födosöksområden för spillkråka kommer att ianspråktagas i områdets detaljplaner. Men Calluna bedömer att landskapet i stort fortfarande hyser tillräckliga arealer födosöksområden för spillkråka, för att livsmiljöernas kontinuerliga ekologiska funktion ska upprätthållas. Calluna bedömer inte att områdets detaljplaner försämrar spillkråkans bevarandestatus varken lokalt, regionalt eller nationellt. Calluna bedömer inte att det föreligger någon risk att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses för spillkråka.

6 Skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder behöver diskuteras och justeras i detalj inom respektive detaljplaneprojekt. Skyddsåtgärderna är därför översiktligt beskrivna, och ska ses som ett underlag för vidare planering.

6.1 Ryssbergen och Östra Vikdalen – mindre hackspett

I Ryssbergen finns flera gynnsamma skogsbestånd för mindre hackspett. Den exakta arealen är svår att avgöra p.g.a. att naturvärdesobjekt 10 är stort och består *fläckvis* av gynnsamma miljöer, vars arealer inte preciseras av Calluna (2017). Men uppskattningsvis finns cirka 6 hektar gynnsamma livsmiljöer för mindre hackspett inom hela Ryssbergen. Naturvärdesobjekten 14, 17 och 19 i Calluna (2017), bedöms vara gynnsamma för mindre hackspett, och ianspråktagas nästan helt av Ryssbergens och Östra Vikdalens detaljplaner (se figur 6). Dessa konfliktområden är sammanlagt 1,6 hektar. Naturvärdesobjekt 14 och 17 bedöms dessutom som särskilt kvalitativa för mindre hackspett.

Calluna bedömer att Ryssbergen på lokal nivå är ett viktigt område för mindre hackspett, och att detaljplanerna förstör en betydande del av Ryssbergens livsmiljöer.

Calluna bedömer att risk för förbud enligt artskyddsförordningen kan undvikas, om följande anpassningar/skyddsåtgärder görs:

- A. Bevara minst 0,8 hektar av de livsmiljöer som finns inom Ryssbergens och/eller Östra Vikdalens detaljplaner.
- B. Genomför skyddsåtgärder för mindre hackspett, på en areal som är minst dubbelt så stor som de livsmiljöer som försvinner. (T.ex.: om 0,8 hektar bevaras och 0,8 försvinner, genomförs skyddsåtgärder på 1,6 hektar).

Skyddsåtgärdernas syfte är att nyskapa eller förstärka livsmiljöer någonstans i eller i närheten av planområdena. Skyddsåtgärderna kan genomföras samlat i ett område, eller spritt i flera mindre områden. Skyddsåtgärderna ska genomföras så pass nära planområdena att de berör samma hemområde (d.v.s. inom ett område på 200 hektar, se figur 4 för en ungefärlig bild).

Livsmiljöer nyskapas eller förstärks på följande sätt:

1. Hitta lämpliga blandskogsbestånd och gallra ur dem för att gynna lövträd. Planera återkommande röjning av uppväxande gran cirka vart 5-10:e år.

2. Skapa död lövved genom att döda och skada lövträd, t.ex. genom att ringbarka, skapa högstubbar, toppkapa eller kraftigt beskära kronan. Åtgärden bör utföras i ett lövskogsbestånd eller blandskog med stort lövinslag. Minst 15 % av träden i ett bestånd ska dödas eller skadas. En skada måste vara så pass stor att död ved säkert bildas, för små skador kan vallas över med resultatet att ingen död ved bildas.
3. Tillföra ny död lövved från en annan plats. När lövträd avverkas, från t.ex. en exploatering eller kommunal skogsskötsel, tas stockar och grenar omhand och placeras ut i en lämplig skog. Veden placeras på olika sätt för att skapa stor variation. Det kan vara i form av s.k. faunadepåer (liggande högar) och s.k. stay-piles (halvt nergrävda, upprättstående stockar). Man bör även binda fast stockar och grenar på levande träd, både vid marknivå och uppe i kronan. Använd 15 % av virkesvolymen som ett riktmärke även här.

Punkt 1 ger liten eller ingen positiv effekt för den mindre hackspetten på kort sikt, utan detta är en långsiktig åtgärd. Fokus bör ligga på punkt 2 och 3, men punkt 1 bör också genomföras.

Skyddsåtgärderna ska genomföras innan någon livsmiljö avverkas. Punkt 1 bör genomföras på minst dubbelt så stor yta som den lämpliga livsmiljö som exploateras. Punkt 2 och 3 bör genomföras sammanlagt på minst lika stor yta som punkt 1. Man kan alltså välja mellan punkt 2 och 3, eller blanda. En blandning är sannolikt bäst och rekommenderas. Det är svårt att förutsäga hur effektiva skyddsåtgärderna kommer vara, särskilt på kort sikt. Med tanke på denna osäkerhet ska skyddsåtgärderna genomföras på större yta än vad som exploateras.

Det är möjligt att åtgärderna kan överlappa helt eller delvis geografiskt och även genomföras i planområdena, men detta behöver bedömas i detalj för att sägas säkert.

För punkt 1 bör man rikta in sig på frisk eller fuktig, näringsrik blandskog bestående av gran och blandade lövträd, där förutsättningar finns för relativt god tillväxt och hög stamtäthet. Även skogar som i nuläget domineras av tall kan passa, om man ser en tydlig risk att gran tar över på sikt. Glesa, torra, näringsfattiga skogar med dominans av tall är generellt sett mindre lämpliga.

För punkt 2 och 3 är alla nuvarande och potentiella födosöksområden för mindre hackspett lämpliga. Både områden med höga kvaliteter i nuläget, och områden med låga eller t.o.m. inga kvaliteter, kan passa, så länge man bedömer att området har potential att förbättras ytterligare eller att bli ett nytt födosöksområde efter genomförda åtgärder. Man bör rikta in sig på friska eller fuktiga, näringsrika bland- eller lövskogar. Glesa, torra, näringsfattiga skogar med dominans av tall är generellt sett mindre lämpliga. Skog i sluttningar och rasbranter kan dock passa om lövinslaget är tillräckligt stort.

Vi rekommenderar att samråda enligt 12 kap. 6 § miljöbalken med Länsstyrelsen för att säkerställa att skyddsåtgärderna är tillräckliga.

6.2 Skönviksvägen – mindre hackspett

Sumpskogen vid Skönviksvägen är ett av många födosöksområden i landskapet som besöks inom den mindre hackspettens revir. Sumpskogen är dock ganska liten. Exakt vilken areal den har framgår inte av SLL (2016), men baserat på en snabb flygbildstolkning, runt 0,5 hektar. Den ligger dessutom precis intill Nyckelvikens naturreservat. I naturreservatet finns fler livsmiljöer som är säkrade juridiskt på lång sikt, som stärks med skötselåtgärder och på sikt kommer arealen livsmiljö troligen också öka i reservatet. Med tanke på landskapssammanhanget bedömer vi att sumpskogen vid Skönviksvägen inte är av avgörande vikt för den mindre hackspetten i området.

Vi bedömer därför att det kan vara godtagbart att hela sumpskogen exploateras, under förutsättning att skyddsåtgärder genomförs för att säkra att den ekologiska funktionen

upprätthålls kontinuerligt i området. Skyddsåtgärderna ska syfta till att skapa mer eller bättre födosökmiljöer för den mindre hackspetten. Se punkt 1–3 under rubrik 6.1 ovan.

Skyddsåtgärderna ska genomföras innan sumpskogen avverkas, på minst ett 1 hektar stort område, i eller i närheten av planområdet. Det är svårt att förutsäga hur effektiva skyddsåtgärderna kommer vara, särskilt på kort sikt. Med tanke på denna osäkerhet ska skyddsåtgärden genomföras på större yta än vad som exploateras.

Skyddsåtgärderna kan genomföras samlat i ett område, eller spritt i flera mindre områden. Skyddsåtgärderna ska genomföras så pass nära planområdet att de berör samma hemområde (d.v.s. inom ett område på 200 hektar, se figur 5 för en ungefärlig bild).

Vi rekommenderar att samråda enligt 12 kap. 6 § miljöbalken med Länsstyrelsen för att säkerställa att skyddsåtgärderna är tillräckliga.



Figur 7. Upprättstående stock som bundits fast på ett levande träd. Foto: Gustav Palmqvist, Calluna AB.

Referenser

- ArtDatabanken (2019a). Utdrag ur analysportalen: 2019-03-12.
- ArtDatabanken (2019b). Artfakta. URL:<http://artfakta.se>. 2019-08-29.
- Calluna (2017). Naturvärdesinventering och insektsinventering i Ryssbergen. Nacka kommun, 2016–2017. 2017-12-29.
- Calluna (2018). Naturvärdesinventering i Östra Vikdalen (Nacka kommun) inför stadsbyggnadsprojekt i Centrala Nacka, 2018. 2018-11-14.
- Ekologigruppen (2018). Naturvärdesinventering vid Järlahöjden, Nacka kommun. Bedömning av naturvärden som underlag för detaljplanering. 2018-12-11.
- Gärdenfors, U. (2015). Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU.
- Naturvårdsverket (2009). Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2. Utgåva 1. April 2009.
- Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. (2012). *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. SOF, Halmstad.
- Pro Natura (2008). Ryssbergens naturvärdesträd – Detaljerad naturinventering 2008.
- Pro Natura (2019). Naturvärdesinventering av Birkaområdet, Nacka kommun. Januari 2019.
- SLL (2016). Naturmiljö. Tunnelbana till Nacka och söderort. Samrådshandling 2019-11-09. Stockholms läns landsting. 2016-11-09.
- Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. (1999). Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.
- ÅF (2018). Naturvärdesinventering. Mötesplats Nacka. 2018-09-28.



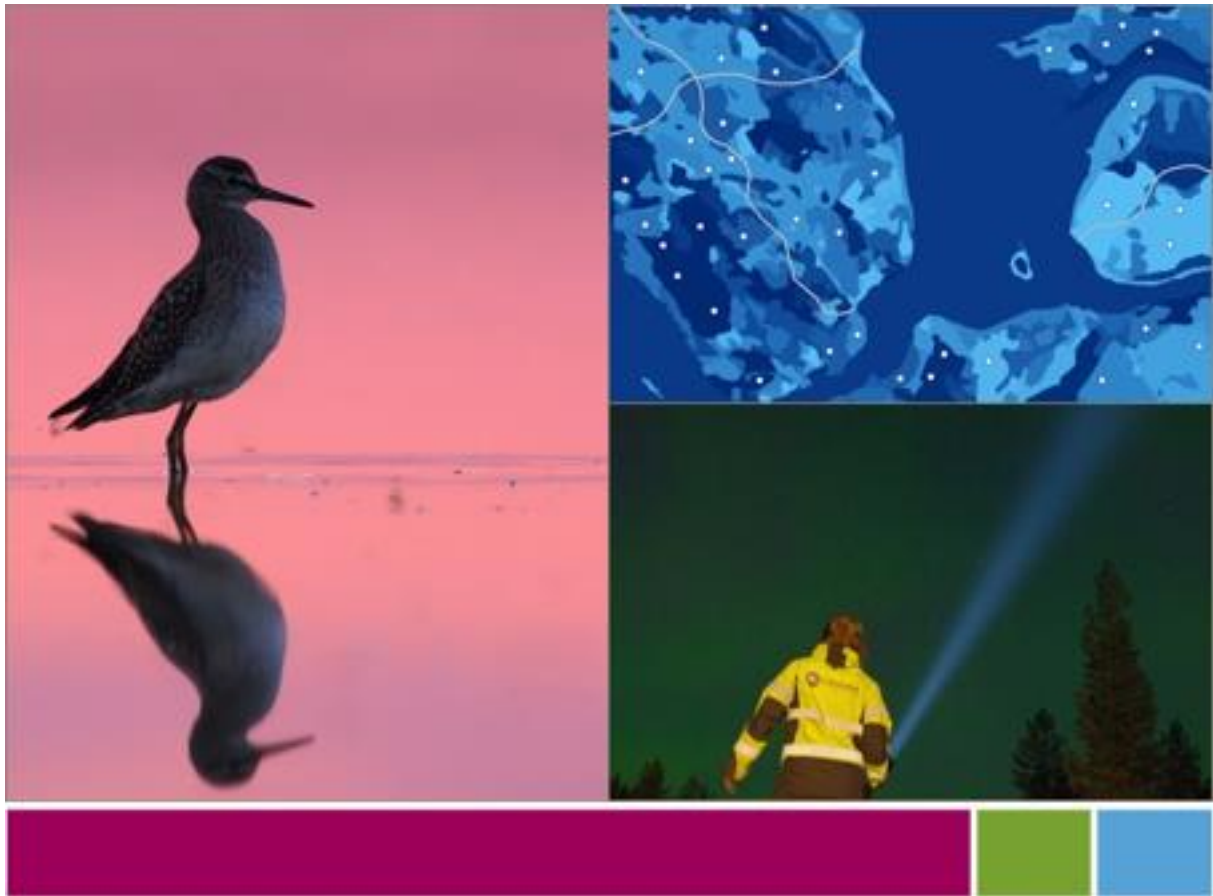
CALLUNA

Hemsida: www.calluna.se • E-post: info@calluna.se • Telefon växel: 013-12 25 75

Huvudkontor: Calluna AB, Linköpings slott, 582 28 Linköping



CALLUNA



Fågelinventering 2019, Centrala Nacka och Nyckelviken

Bilaga 1 till Artskyddsutredningen

OM RAPPORTEN:

Titel: Fågelinventering 2019, Centrala Nacka och Nyckelviken

Version/datum: 2019-09-11

På uppdrag av: Nacka kommun

Beställarens kontaktperson: Viveca Jansson

Utfört av: Calluna AB (Huvudkontor: Linköpings slott, 582 28 Linköping, Hemsida: www.calluna.se, Tel: +46 13-12 25 75, Fax: +46 13-12 65 95, Org.nr: 556575-0675)

Kontaktperson för rapporten: Mova Hebert (0725-12 52 91, mov.hebert@calluna.se)

Projektledare: Mova Hebert (Calluna AB)

Inventerare: Petter Andersson, Mova Hebert och Marlijn Sterenborg (Calluna AB)

Rapportförfattare: Mova Hebert (Calluna AB)

Kvalitetssäkring/korrektur: Marie Björklund (Calluna AB)

Intern projektkod: MHT0161

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Inledning	5
2.1 Bakgrund och syfte	5
3. Metod och genomförande	8
3.1 Metod	8
3.2 Genomförande	9
4. Resultat	10
4.1 Ryssbergen område för detaljplan	10
4.2 Ryssbergen utanför detaljplan	12
4.3 Östra Vikdalen	13
4.4 Birkaområdet	14
4.5 Järlahöjden	15
4.6 Mötesplats Nacka	16
4.7 Skönviksvägen	16
4.8 Nyckelviken	18
5. Referenser	20

1. Sammanfattning

Calluna har på uppdrag av Nacka kommun genomfört fågelinventering i Centrala Nacka och Nyckelviken. Fokus har legat på arter som är upptagna på rödlistan (ArtDatabanken, 2015), omfattas av fågeldirektivet bilaga 1 eller har en minskande trend (Naturvårdsverket, 2009). Inventeringen inkluderar lyssning efter ugglor och nattskärar. Områdena har inventerats vid sex tillfällen mellan första april och sista maj förutom lyssning efter ugglor och nattskärar.

I det västligaste detaljplaneområdet Ryssbergen, registrerades en rödlistad art med häckningskriterium (kungsfågel) och tre arter med minskande trend registrerades. I Ryssbergen i området utanför detaljplanerna registrerades också en rödlistad art med häckningskriterium (kungsfågel) och tre arter med minskande trend.

I området för detaljplan vid Östra Vikdalen registrerades ingen rödlistad art men en art som har en minskande trend. I Birkaområdet registrerades en rödlistad art med häckningskriterium (stare) och två arter med en minskande trend.

I området för detaljplan Järlahöjden registrerades två rödlistade arter med häckningskriterium (silltrut och stare). Tre arter med en minskande trend registrerades också med häckningskriterium.

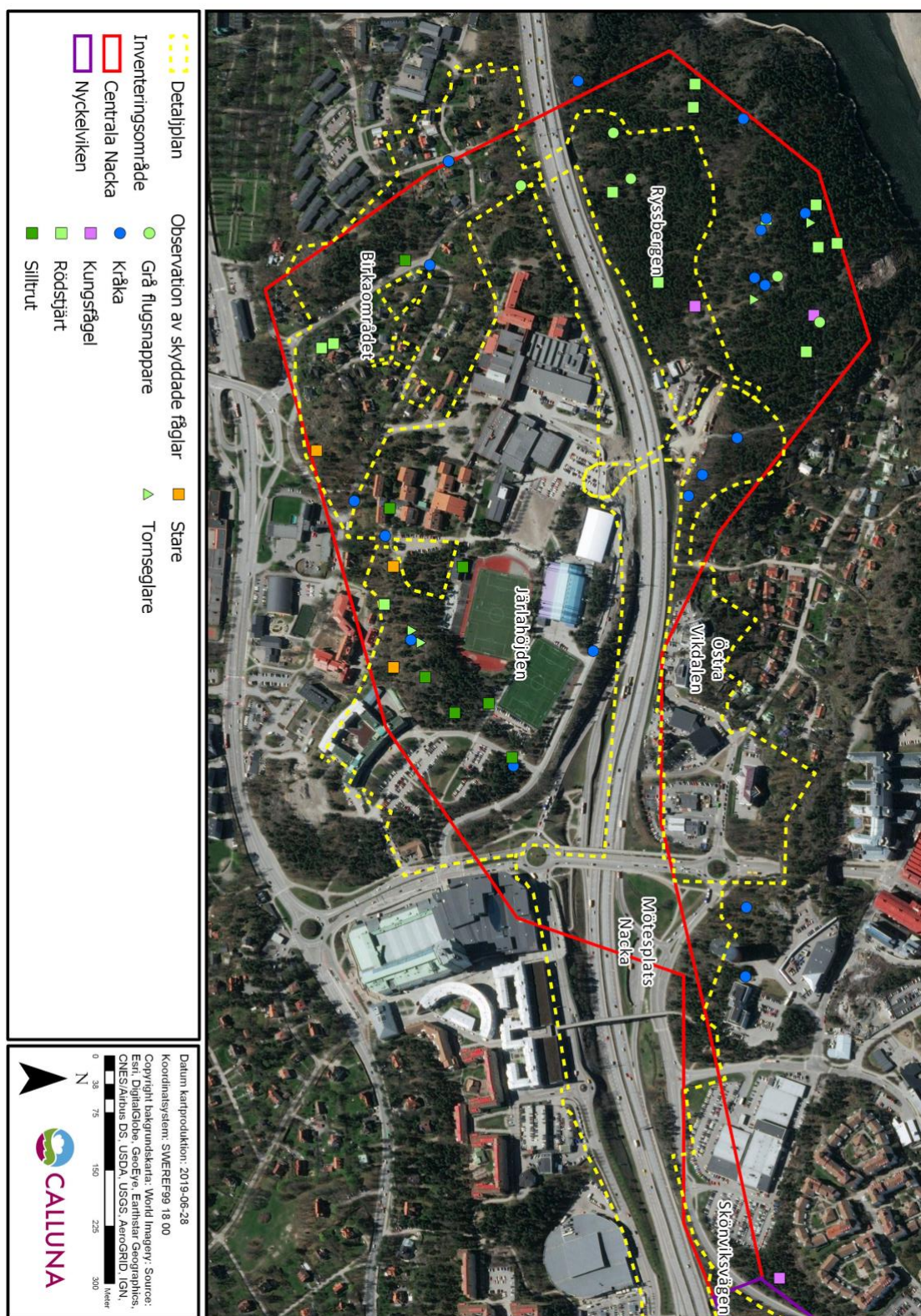
Inom detaljplan för Skönviksvägen registrerades två arter med minskande trend med häckningskriterium. För mötesplats Nacka registrerades en art med minskande trend med häckningskriterium.

I Nyckelviken registrerades en rödlistad art med häckningskriterium (kungsfågel) och fem arter som har en minskande trend.

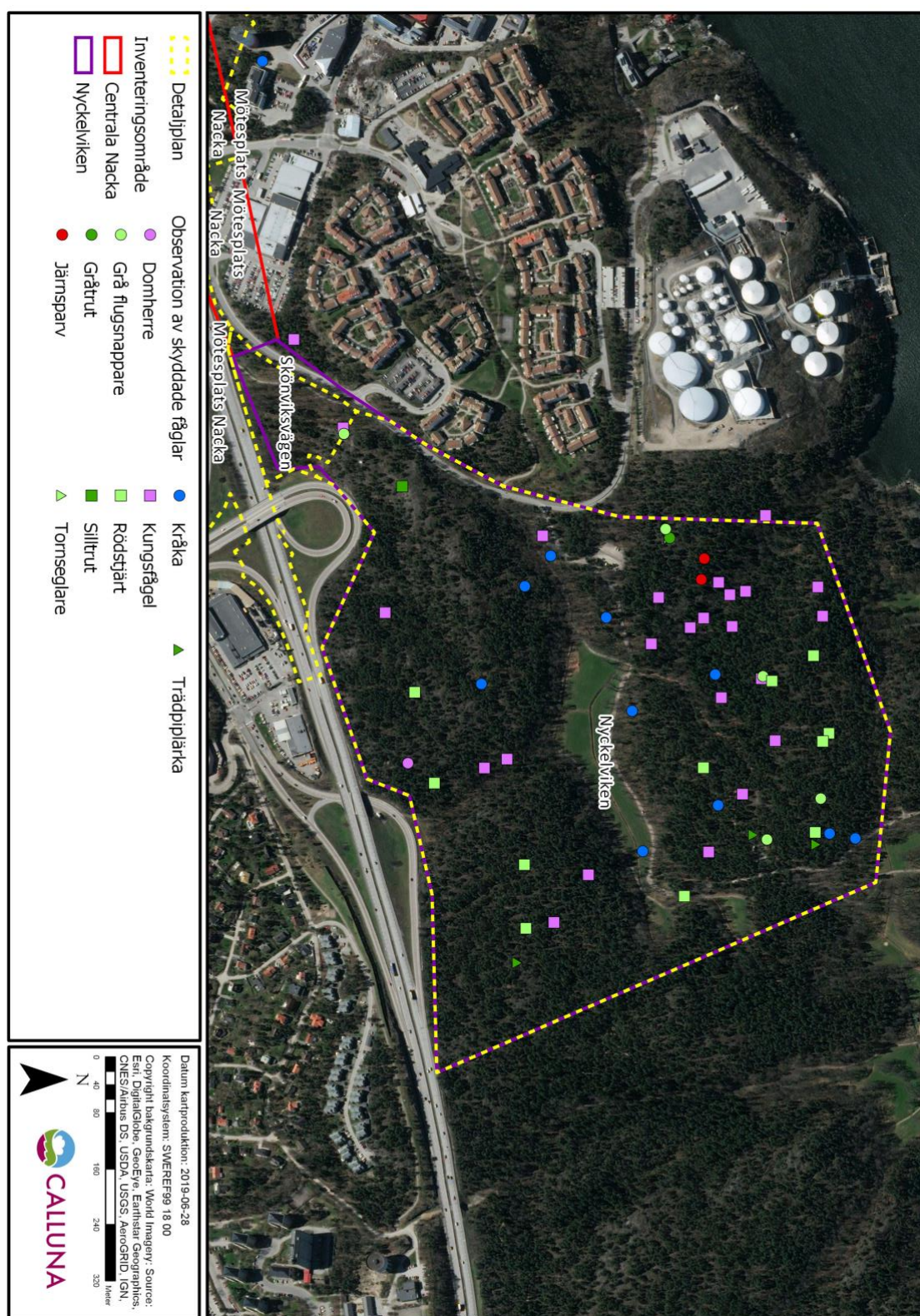
2. Inledning

2.1 Bakgrund och syfte

Nacka kommun planlägger delar av centrala Nacka för bostäder och verksamheter. För att utreda påverkan på fågellivet har Calluna AB fått i uppdrag att inventera fåglar. (Utredningsområde se figur 1 och 2). Fågelinventeringen syftar till att klargöra vilka arter som förekommer i området som häckande eller som använder området under andra delar av sin livscykel. Det är främst arter som är upptagna på rödlistan (ArtDatabanken, 2015), omfattas av fågeldirektivet bilaga 1 eller har en minskande trend (Naturvårdsverket, 2009) som noterats vid inventeringen.



Figur 1. Inventeringsområde Centrala Nacka.



Figur 2. Inventeringsområde Nyckelviken.

3. Metod och genomförande

3.1 Metod

Inventerade fåglar är upptagna på rödlistan (ArtDatabanken, 2015), omfattas av fågeldirektivet bilaga 1, eller har en minskande trend (Naturvårdsverket, 2009). Metod för inventering varierar och redovisas per art /artgrupp nedan.

1.1.1. Sparvuggla och berguv

Inventeringen genomfördes delvis enligt det upplägg som beskrivs i "Riksinventering-berguv" (Birdlife Sverige, 2019). Denna metod förutsätter två besök per lokal, om man inte vid det första besöket påträffar berguv. I denna inventering prioriterades områden där förutsättningarna var goda för berguv för ett andra besök. Två punkter besöktes vid två tillfällen och åtta punkter vid ett tillfälle. Lyssning och span skedde från punkter som sammantaget täcker in utredningsområdena i sin helhet. Inventeringen har börjat då mörkret faller och ligger alltså senare på kvällen vid besök 2. Besök skedde 14/3, 25/3 och 26/3.

1.1.2. Eftersök/ revirkartering av nattskärre

Nattskärre inventerades med besök den 5/6 och 10/6 med start vid cirka 22:30. Lyssning skedde i cirka 45 minuter per plats på från sammanlagt sex punkter.

1.1.3. Revirkartering av tättingar, hackspettar, rovfågel

Inventering genomfördes genom en kombination av linje- och punkttaxering i ett upplägg som ger möjliga revir för arter. Inventering utfördes genom att området genomströvades och observationer av inventeringsarter noterades. För att få möjlighet att få in fler arter gjordes stopp, cirka 3 gånger i timmen där observationer gjordes i fem minuter. För vissa punkter registrerades samtliga påträffade fågelarter, detta för att få en överblick av fågellivet i området. Även registrering av fåglar som Calluna använder som naturvårdsarter registrerades. Observationer registreras i databas med häckningskriterium (Sörmlands ornitologiska förening, 2016):

Möjlig häckning

1 Arten observerad under häckningstiden

2 Arten observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop

3 Sjungande hane (hannar) observerad, andra häcknings- eller revirläten hörda eller annat motsvarande beteende iakttaget under häckningstid

4 Ett par observerat i lämplig häckningsbiotop under häckningstid

Trolig häckning

5 Permanent revir sannolikt genom observation av revirbeteende (t.ex. sång) eller motsvarande på samma plats under minst två olika dagar.

6 Parningsceremonier och spel, inklusive parning

7 Besök vid sannolik boplat

Säker häckning

8 Ängsligt, eller oroligt beteende eller varningslåten från gamla fåglar tydande på ägg eller ungar i närheten

9 Ruvfläckar på gamla fåglar studerade i handen

- 10 Bobbyggande eller utgrävande (uthackande) av bohål
- 11 Avledningsbeteende eller fågel som spelar skadad
- 12 Använt bo påträffat
- 13 Nyligen flygga ungar (bostannare) eller dunungar (borymmare)
- 14 Gammal fågel som lämnar eller flyger in i eller till bo eller bohål under omständigheter eller på sätt som tyder på att boet är bebott
- 15 Gammal fågel som bär exkrementssäck.
- 16 Gammal fågel med föda åt ungar
- 17 Äggskal påträffade
- 18 Ruvande fågel
- 19 Bo med hörda ungar Kategori främst för hålhäckande arter.
- 20 Ägg eller ungar sedda i bo

3.2 Genomförande

Besöken har skett (datum, se tabell 1) då det är bra väderförhållanden: ingen nederbörd och med högst svaga till måttliga vindar. Inventering av tättingar m.fl. arter har skett med mellan cirka 05.00-10:30.

Tabell 1. Inventeringsinsatser våren 2019.

Datum	Område	Inventerare	Kommentar
2019-03-14	Nacka C	Petter Andersson/ Mova Hebert	Lyssning berguv/sparvuggla
2019-03-14	Nyckelviken	Petter Andersson/ Mova Hebert	Lyssning berguv/sparvuggla
2019-03-26	Nacka C	Mova Hebert	Lyssning berguv/sparvuggla
2019-03-25	Nyckelviken	Mova Hebert	Lyssning berguv/sparvuggla
2019-04-05	Nyckelviken	Petter Andersson	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-04-05	Nacka C	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-04-10	Nyckelviken	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-04-10	Nacka C	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-04-29	Nacka C	Petter Andersson	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-05-01	Nyckelviken	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-05-16	Nyckelviken	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-05-16	Nacka C	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-05-22	Nacka C	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-05-27	Nyckelviken	Petter Andersson	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-06-04	Nyckelviken	Mova Hebert	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-06-04	Nacka C	Petter Andersson	Inventering hackspettar, rovfåglar, tättingar
2019-06-05	Nyckelviken	Marlijn Sterenborg	Nattskärar
2019-06-06	Nacka C	Petter Andersson	Nattskärar

4. Resultat

Nedan redovisas arter enligt inventeringens avgränsning. Ev. sekretessbelagda observationer meddelas muntligt.

4.1 Ryssbergen område för detaljplan

Läget för detaljplanen är norr om Värmdöleden. Området domineras av gammal hällmarkstallskog.

Tabell 2. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) i detaljplaneområdet Ryssbergen.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Utpekad enligt	Kommentar
Kungsfågel	1	Sång, (möjlig häckning)	Rödlistad (VU)	Sång på en plats vid ett tillfälle
Rödstjärt	2	Sång, (trolig häckning)	Minskande	Sång på två platser nära varandra vid två tillfällen
Grå flugsnappare	2	Sång, (trolig häckning)	Minskande	Sång på två platser nära varandra vid två tillfällen
Kråka	1	Förbiflygande	Minskande	

Tabell 3. Övriga noterade arter i detaljplanområdet Ryssbergen.

Art	Högsta häckningskriterium
Koltrast	Sång, (möjlig häckning)
Rödhake	Sång, (möjlig häckning)
Bofink	Sång, (möjlig häckning)
Talgoxe	Sång, (möjlig häckning)
Blåmes	Sång, (möjlig häckning)
Tofsmes	Sång, (möjlig häckning)
Lövsångare	Sång, (möjlig häckning)
Svartvit flugsnappare	Sång, (möjlig häckning)
Gärdsmyg	Sång, (möjlig häckning)
Nötskrika	Par observerat under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning)

4.2 Ryssbergen utanför detaljplan

Området domineras av hållmarkstallskog med blandskog eller lövskog mellan de uppstickande hållarna.

Tabell 4. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) i Ryssbergen, utanför detaljplanområde.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Utpekad enligt	Kommentar
Kungsfågel	2	Sång, (möjlig häckning)	Rödlistad (VU)	
Rödstjart	6	Sång, (trolig häckning)	Minskande	Sång på två platser nära varandra vid två tillfällen, i övrigt sång från spridda platser
Grå flugsnappare	2	Sång, (möjlig häckning)	Minskande	
Kråka	5	Observerad under häckningstid, (möjlig häckning)	Minskande	Boträd ej påträffat
Tornseglare	2	Fördosök	Rödlistad (VU)	

Tabell 5. Övriga noterade arter i Ryssbergen, utanför detaljplanområde.

Art	Högsta häckningskriterium
Koltrast	Sång, (möjlig häckning)
Rödhake	Parningsceremonier och spel, inklusive parning, (trolig häckning)
Bofink	Sång, (möjlig häckning)
Grönfink	Sång, (möjlig häckning)
Talgoxe	Sång, (möjlig häckning)
Blåmes	Sång, (möjlig häckning)
Tofsmes	Sång, (möjlig häckning)
Lövsångare	Sång, (möjlig häckning)
Ärtsångare	Sång, (möjlig häckning)
Svartvit flugsnappare	Sång, (möjlig häckning)
Trädkrypare	Sång, (möjlig häckning)
Nötväcka	Sång, (möjlig häckning)
Gärdsmyg	Sång, (möjlig häckning)
Större hackspett	Sång/spel, (möjlig häckning)
Ringduva	Använt bo påträffat, (säker häckning)
Skogsduva	Sång/spel, (möjlig häckning)
Stenskvätta	Sång/spel, (möjlig häckning)
Nötskrika	Par observerat under häckningstid i möjlig häckningsbiotop (möjlig häckning)
Tornfalk	Födosök
Kattuggla	Observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning)

Korp	Förbiflygande
Gråhäger	Förbiflygande
Skrattmås	Förbiflygande

4.3 Östra Vikdalen

Området är i huvudsak obebyggt och ligger i anslutning till Värmdöleden. Vegetationen domineras av lövskog, barrblandskog och hållmarker med varierad öppenhet.

Tabell 6. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) i detaljplaneområdet Östra Vikdalen.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Uttekad enligt
Kråka	1	Observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning), boträd ej påträffat.	Minskande

Tabell 7. Övriga noterade arter i detaljplaneområdet Östra Vikdalen.

Art	Högsta häckningskriterium
Ringduva	Par observerat under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning)
Taltrast	Använt bo påträffat, (säker häckning)
Koltrast	Sång, (möjlig häckning)
Bofink	Sång, (möjlig häckning)
Talgoxe	Sång, (möjlig häckning)
Blåmes	Sång, (möjlig häckning)
Lövsångare	Sång, (möjlig häckning)
Trädkrypare	Observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning)
Nötskrika	Par observerat under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning)
Större hackspett	Par observerat under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning)

4.4 Birkaområdet

Bebyggelse och naturmark. Naturmarken består av dungar med tall och ek. Inslag av hållmarker.

Tabell 8. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) i detaljplaneområdet Birkaområdet.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Utpekad enligt	Kommentar
Rödstjärt	2	Sång, (möjlig häckning)	Minskande	
Silltrut	1	Förflygande	Rödlistad (NT)	
Kråka	4	Observerad under häckningstiden, (möjlig häckning)	Minskande	Bo ej påträffat
Stare	1	Arten observerad under häckningstid, (möjlig häckning)	Rödlistad (VU)	Bohåll ej påträffat

Tabell 9. Övriga noterade arter i detaljplaneområdet Birkaområdet.

Art	Högsta häckningskriterium
Björktrast	Sång, (möjlig häckning)
Koltrast	Sång, (möjlig häckning)
Talgoxe	Sång, (möjlig häckning)
Bofink	Sång, (möjlig häckning)
Steglits	Sång, (möjlig häckning)
Rödhake	Sång, (möjlig häckning)
Svartvit flugsnappare	Sång, (möjlig häckning)
Ärtsångare	Sång, (möjlig häckning)

4.5 Järlahöjden

Bebyggelse och naturmark. Naturmarken består av dungar med tall och ek. Inslag av hållmarker.

Tabell 10. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) inom detaljplanområdet Järlahöjden.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Utpekad enligt	Kommentar
Stare	1	Födosök	Rödlistad (VU)	Två ex. födosök på gräsmatta. Häckar i hål som kan ligga långt från födosöksplats
Grå flugsnappare	1	Sång, (möjlig häckning)	Minskande	
Rödstjärt	1	Sång, (möjlig häckning)	Minskande	
Tornseglare	2	Födosök	Rödlistad (VU)	
Kråka	3	Observerad under häckningstiden, (möjlig häckning)	Minskande	
Silltrut	6	Stationär	Rödlistad (NT)	Möjlig häckning vid IP

Tabell 11. Övriga noterade inom detaljplanområdet Järlahöjden.

Art	Högsta häckningskriterium
Koltrast	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Björktrast	Mat åt ungar, (säker häckning)
Rödhake	Varningslåten från gamla fåglar, (säker häckning)
Rödvingetrast	Sång, (möjlig häckning)
Talgoxe	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Blåmes	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Bofink	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Nötväcka	Mat till ungar, (säker häckning)
Grönfink	Förbiflygande
Pilfink	Individ i lämplig häckningsbiotop under häckningstid, (möjlig häckning)
Ringduva	Sång, (möjlig häckning)
Svartvit flugsnappare	Sång, (möjlig häckning)
Ärtsångare	Sång, (möjlig häckning)
Steglits	Individ i lämplig häckningsbiotop under häckningstid, (möjlig häckning)
Skata	Individ i lämplig häckningsbiotop under häckningstid, (möjlig häckning)

4.6 Mötesplats Nacka

Området domineras av bebyggelse och vägar. Mindre skogsområden förekommer.

Tabell 12. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) i Mötesplats Nacka.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Utpekad enligt	Kommentar
Kråka	4	Individ observerad under häckningstid, (trolig häckning)	Minskande	Observerad vid två tillfällen på två platser, inget boträd lokaliserat

Tabell 13. Övriga noterade arter i Mötesplats Nacka.

Art	Högsta häckningskriterium
Nötväcka	Besök vid sannolik boplat, (trolig häckning)
Blåmes	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Större hackspett	Par i lämplig biotop, (möjlig häckning)

4.7 Skönviksvägen

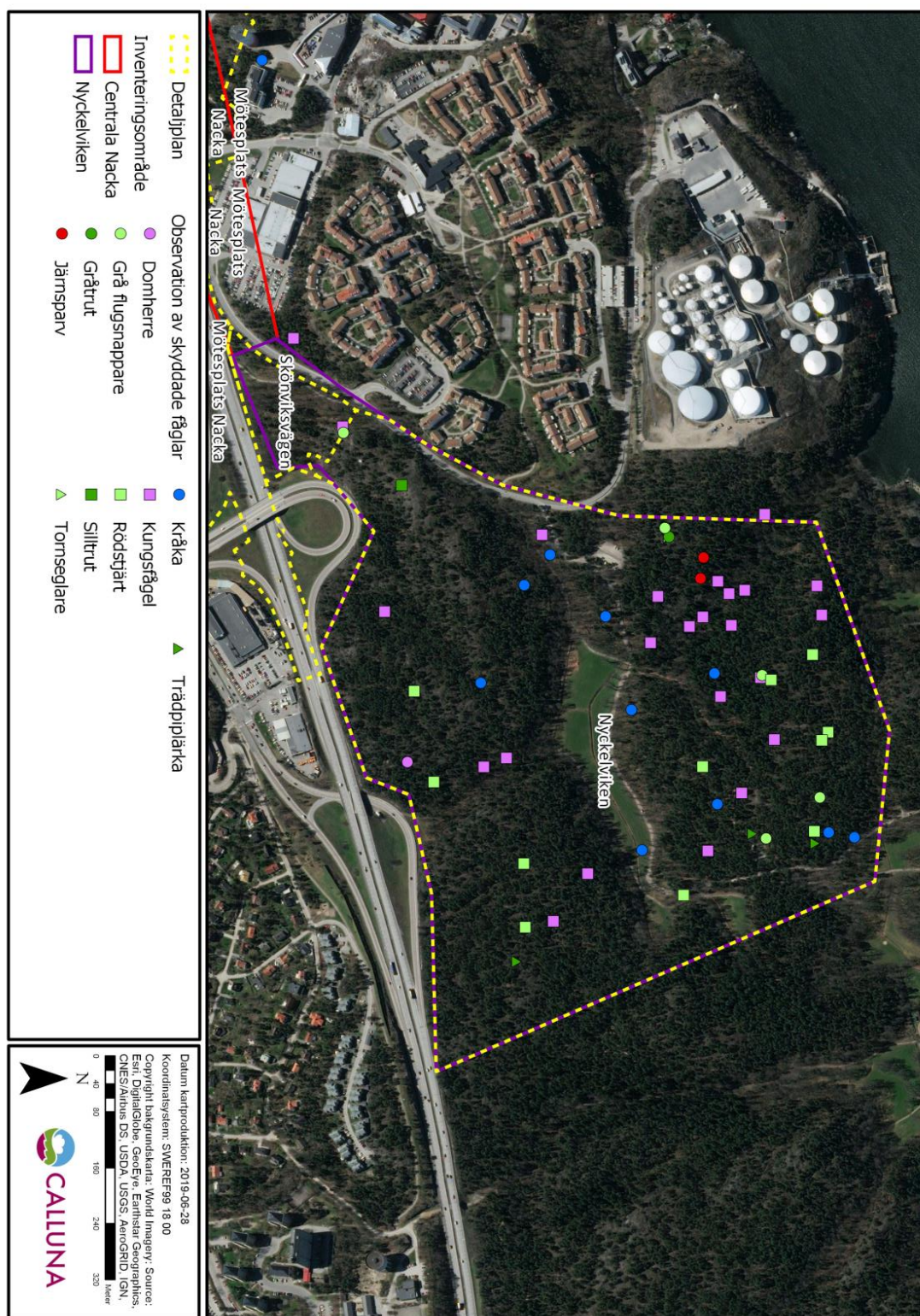
Området ligger i kanten av Nyckelvikens naturreservat och ingår delvis i det skyddade området. Barrdominerad barrblandskog med inslag av löv i brynen dominerar vegetationen.

Tabell 14. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) i området för detaljplan Skönviksvägen.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Utpekad enligt	Kommentar
Kungsfågel	1	Sång, (trolig häckning)	Rödlistad (VU)	Observerad vid ett tillfälle på en plats, men platsen för observation hänger samman med resten Nyckelviken där arten observerats ytterligare 26 gånger
Grå flugsnappare	1	Sång, (möjlig häckning)	Minskande	Observerad vid ett tillfälle på en plats

Tabell 15. Övriga noterade arter i området för detaljplan Skönviksvägen.

Art	Högsta häckningskriterium
Nötskrika	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Blåmes	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Ringduva	Par i lämplig biotop, (möjlig häckning)



Figur 4. Observationer av arter upptagna på rödlistan (ArtDatabanken, 2015), omfattas av fågeldirektivet bilaga 1, eller har en minskande trend (Naturvårdsverket, 2009).

4.8 Nyckelviken

Tabell 16. Observationer av arter som inventerats enligt kriterier under metod (rödlistade, utpekade i fågeldirektivets bilaga 1 eller med en minskande trend) i Nyckelviken.

Art	Antal observationer	Högsta häckningskriterium	Utpekad enligt	Kommentar
Kungsfågel	26	Sång, (trolig häckning)	Rödlistad (VU)	Observerad vid två tillfällen på en plats Enstaka observationer av sjungande fågel eller locklåten övriga
Rödstjart	13	Sång, (trolig häckning)	Minskande	Observerad vid två tillfällen på en plats Enstaka observationer av sjungande fågel på två platser
Grå flugsnappare	4	Sång, (trolig häckning)	Minskande	Observerad vid tre tillfällen på en plats Enstaka observationer av sjungande fågel eller locklåten på två platser
Domherre	2	Sång, (möjlig häckning)	Minskande	
Järnsparv	2	Sång, (möjlig häckning)	Minskande	
Kråka	6	Permanent revir sannolikt genom observation av revirbeteende, (trolig häckning)	Minskande	Bo ej påträffat
Gråtrut	1	Förbiflygande	Rödlistad (VU)	
Tornseglare	2	Födosök	Rödlistad (VU)	

Tabell 17. Övriga noterade arter i Nyckelviken.

Art	Högsta häckningskriterium
Koltrast	Mat åt ungar, (säker häckning)
Rödvingetrast	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Rödhake	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Grönsångare	Sång, (möjlig häckning)
Gärdsmyg	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Tofsmes	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Blåmes	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Talgoxe	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Svartmes	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Bofink	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Större hackspett	Sång/spel vid flera tillfällen, (trolig häckning)
Större korsnäbb	Förbiflygande
Sädesärla	Förbiflygande
Nötväcka	Sång, (möjlig häckning)
Ringduva	Sång, (möjlig häckning)

Svartvit flugsnappare	Sång, (möjlig häckning)
Stenknäck	Sång, (möjlig häckning)
Lövsångare	Sång, (trolig häckning)
Nötskrika	Arten observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop, (möjlig häckning)
Skogsduva	Sång, (trolig häckning)
Stenskvätta	Sång, (möjlig häckning)
Skogssnäppa	Sång/spel vid flera tillfällen, (möjlig häckning)
Ladusvala	Födosök
Ormvråk	Förbiflygande, på höjd

5. Referenser

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. SLU, Artdatabanken.

Naturvårdsverket. 2003a. Revirkartering generell metod. Version 1 :1: 2003 - 04 - 04.

Naturvårdsverket. 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser.

Sörmlands ornitologiska förening: http://oke.sormlandsornitologerna.se/Atlasinventering_info.pdf

Sveriges ornitologiska förening: Birdlife Sverige: <http://birdlife.se/fagelskydd/inventeringar/riksinventering-berguv/hur-inventerar-man-berguv/>



CALLUNA

Hemsida: www.calluna.se • E-post: info@calluna.se • Telefon växel: 013-12 25 75

Huvudkontor: Calluna AB, Linköpings slott, 582 28 Linköping



